

A.J. van Koolwijk

De Indianen-Caraïben, oorspronke-
lijke bewoners van Curaçao

Tijdschrift van het Aardrijks-
kundig Genootschap, 1881

Br G F - 272 1881
101-

DE INDIANEN-CARAÏBEN, OORSPRONKELIJKE BEWONERS

VAN

CURAÇAO.

DOOR

A. J. VAN KOOLWIJK.

In de laatste tijden heeft Curaçao meermalen de algemeene aandacht tot zich getrokken. Toen Duitschland, na zijn laatste overwinningen op Frankrijk, naar een kolonie omzag tot uitbreiding zijner macht, liet het zijn oog vallen op het eiland Curaçao. Tijdens de voortdurende onlusten in de Republiek Venezuela werd Curaçao herhaaldelijk beschuldigd deel te hebben in den opstand; vandaar dat de tegenwoordige President Gusman Blanco aan Curaçao een gevoeligen slag poogde toe te brengen door in 1877 de havens van Coro en Maracaibo voor den handel met Curaçao te sluiten. Den 22 September 1877 werd dit eiland door een orkaan geteisterd, die vele droevige sporen heeft nagelaten, maar ook ruime giften vooral van het Moederland naar Curaçao deed toevloeden. Nog steeds heeft Europa den blik op Curaçao gevestigd. De doorgraving van de landengte van Panama, die haar verwezenlijking nabij schijnt, vertoont Curaçao in een glansrijk verschiet; komt dit grootsche werk tot stand, dan is het waarschijnlijk dat Curaçao èn om zijn schoone ligging èn om zijn veilige haven een stapelplaats zal worden van den Europeeschen en Amerikaanschen handel.

Maar mijn doel is niet den tegenwoordigen of toekomstigen toestand van Curaçao te schetsen. Ik beoog slechts een blik te werpen op zijn verleden en wel op het Curaçao der Caraïben, toen nog geen Europeesche natie er haar vlag geplant had, toen de naam Curaçao nog in Europa onbekend was.

In die duistere tijden, toen het bestaan van het vasteland van Amerika, van een ander werelddeel in Europa nog een gissing was, toen reeds was het kleine eiland Curaçao bewoond, ja toen reeds droeg het waarschijnlijk zijn tegenwoordigen naam.

Wat toch is natuurlijker dan den naam Curaçao af te leiden van het Indiaansch woord Curaca dat, zooals Ulloa in zijn historische beschrijving van geheel Zuid-Amerika (D. I, p. 309. Goes. 1771) verzekert, op de Vaste Kust een Indiaansch opperhoofd aanduidt? Die naam kan aan dit eiland gegeven zijn òf om zijn superioriteit over twee nabij liggende eilanden (Bonaire en Aruba), insgelijks door Indianen bewoond, aan te duiden; òf omdat op Curaçao zich een Indiaansch opperhoofd bevond, onder wiens oppergebied misschien èn Bonaire èn Aruba stonden.

Van het woord Curaca komt men gemakkelijk tot Curassau of Curaçao. Deze afleiding bevredigt mij meer dan die, waardoor men Curaçao van Cura asado laat afstammen. Behalve dat voor het feit, dat de Indianen op dat eiland een R. K. geestelijke zouden hebben geslacht en opgegeten, niet een enkel bewijs uit de geschiedenis wordt aangehaald, strijdt dit nog daarenboven met de geaardheid zijner eerste bewoners. De Indianen van Curaçao waren geen menschen-, en nog minder priester-eters.

Toen Columbus, de ontdekker der Antillen, den 12 October van het jaar 1492 op Guanahani, een der Bahama-eilanden (tegenover San Salvador) voet aan wal zette,

162644

werd hij door een zachtaardig gastvrij volk ontvangen en een dergelijk onthaal viel hem later op de groote Antillen te beurt.

Mochten latere schrijvers de oorspronkelijke bewoners der Antillen vrij algemeen als Cannibalen hebben afgeschilderd, zoodat tegenwoordig Caraïben en Cannibalen als dezelfde personen aanduidt, dan dunkt mij dat men in dit punt, gelijk in vele andere, zich aan overdrijving heeft schuldig gemaakt. De naam van Cannibalen zoude beter aan eenige wilde volkstemmen op de Vaste Kust dan aan de oorspronkelijke bewoners der Antillen kunnen gegeven worden.

Misschien zou hier ook een onderscheid behooren gemaakt worden tusschen de bewoners der Groote en der Kleine Antillen. Dat de Indianen op Cuba, Jamaica, Haiti, aan een meer weelderige levenswijze gewoon, somtijds hun vijanden, die hen verdrukten en uitroelden, hebben verslonden, dit vind ik vrij aannemelijk; maar dat de bewoners der kleine Antillen hetzelfde zoude gedaan hebben en vreedzame menschen, zooals missionarissen, zouden hebben vermoord, daarvoor ken ik geen bewijs: integendeel de sobere levenswijze der Indianen, gedwongen als zij waren om op die dorre eilanden hoofdzakelijk van vischvangst te leven, moet hun meer dan anderen een zacht karakter gegeven hebben. Nog tegenwoordig is de geaardheid der negers op die eilanden, ook bij gebrek aan krachtig voedsel, over het algemeen zeer welwillend. Dat de Indianen van Curaçao, van welke hier sprake is, gastvrij en zacht van karakter waren, daarvoor pleit het oudste document, dat ik van hunne geschiedenis heb aangetroffen.

Volgens Simons (Beschrijving van het eiland Curaçao p. 27. Oosterwolde 1868) verhaalt de Abt de la Porte in zijn werk „De nieuwe reiziger”, D. 12. 136ste Brief, het volgende:

„Omstreeks het midden der zestiende eeuw (dit feit moet vroeger hebben plaats gehad, want reeds in 1527 werd Curaçao door keizer Karel V aan Spanje verbonden,) „zeilde een Hollandsch schip naar de nieuwe wereld. Doch „op de hoogte der Bovenwindsche eilanden werd het door „een orkaan overvallen en daardoor, als mede door den „stroom, van den koers gebracht. Eindelijk zag men eene „kust, die eerst voor de vaste kust van Zuid-Amerika „werd gehouden, doch later een eiland bleek te zijn. Langs „de kust zeilende, vond men eindelijk een geschikt ingang „en na aan wal te zijn gegaan, werd men in de verte drie „Indianen gewaar, met pijl en boog gewapend en met „vederen versierd. Zij konden hen zonder vrees naderen „en ofschoon zij elkander niet verstonden, zoo maakten de „Indianen toch vriendschappelijke teekenen, welke genegen-

heid nog vermeerderde toen hun eenige hoeveelheid sterken drank werd aangeboden. Zij leidden de schepelingen vervolgens naar een plaats, waar eenige andere Indianen woonden, die hen evenzeer vriendschap betoonden. Zij brachten onze reizigers vervolgens naar een grooten steen en gaven door allerlei gebaren te kennen dat bij dezen steen het graf was van iemand, dien zij betreuden. In de nabijheid stond een klein gebouw en daar binnen was op een stuk hout in de Fransche taal het volgende geschreven: Ik ben een Franschman van Rennes uit Bretagne; door schipbreuk ben ik op deze kusten geworpen zonder te weten op welke wijze, wjl ik mijn bewustzijn verloren had. De wilden van dit eiland hebben mij opgenomen en uitnemend wel behandeld. Zij zijn zeer zachtaardige menschen en ik heb 12 jaren onder hen doorgebracht, zonder dat ik lust gevoelde hen te verlaten; thans voel ik dat mijn levenseind nadert, en wanneer soms een reiziger deze woorden mocht lezen nadat ik niet meer zal bestaan, dan bidde hij God voor mijn ziel! Jean Remi Perrin.

„De Indianen toonden hun vervolgens de kleederen, die deze man gedragen had, doch die aan lappen aan elkan- der hingen, alsook een mes en eenige geldstukken, die men in zijn zakken had gevonden. Na eenige dagen uitgerust en de schade aan zijn vaarttuig hersteld te hebben, vertrok de kapitein, die van deze gebeurtenis aan zijn gemeenebest een getrouw bericht heeft gegeven. Het bleek hierop dat dit eiland Curaçao was geweest.”

Omstreeks welken tijd is dit eiland vermoedelijk het eerst bevolkt?

Dit vraagstuk zal wel nooit bij gebrek aan eenig historisch monument kunnen worden opgelost; zeer aannemelijk schijnt het mij dat Curaçao langen tijd voor de ontdekking van Amerika is bewoond geweest. De groote Indiaansche kampen, waarvan de sporen nog overal op dat eiland aanwezig zijn, bewijzen dat er op zeer vele plaatsen Indianen gevestigd waren. Wel bedroeg het getal dezer lieden, volgens de aantekeningen der West-Indische Maatschappij, bij de inbezitneming van Curaçao in 1662 nog geen 500; maar het is een feit, dat nog heden bij de Caraïben wordt opgemerkt, dat dit menschenras zich weinig vermenigvuldigt. Op deze gegevens berust de meening, dat men de vestiging dezer Indianen op het eiland Curaçao tot de hooge oudheid terugbrengen moet.

Wat deed hen besluiten om het eiland Curaçao tot hun woonplaats uit te kiezen?

Noch de schoone natuur, noch de rijke voortbrengselen van dit eiland konden hen aansporen om zich er op

te vestigen; Curaçao was toen, wat het thans is, een dor onvruchtbaar eiland; verlieten desniettegenstaande eenige Indianen het land hunner geboorte om het tegen Curaçao te verwisselen, dan moeten zij dit hoofdzakelijk gedaan hebben uit zucht naar een vreedzame gemakkelijke levenswijze. Ziehier hoe ik vermoed dat die verhuizing heeft plaats gehad. Curaçao ligt, zooals bekend is, onder de vaste kust van Zuid-Amerika en wel nabij dat gedeelte van Venezuela, hetwelk men Paraguana noemt. Bij helder weder kan men op de Westkust van Curaçao eenige bergen van het vaste land zeer goed met het bloote oog onderscheiden; wederkeerig liggen de hoogste bergen van Curaçao in het westelijk deel van het eiland. Nu veronderstel ik dat eenige Indianen van Paraguana al visschende zich in hun kano's zoover in zee gewaagd hebben, dat zij het gebergte niet alleen, maar ook de Zuid- en Westkust van Curaçao te zien kregen. Door nieuwsgierigheid aangedreven, zetteden zij koers naar het onbekende eiland. Daar aangekomen vonden zij het onbewoond en zijn baaien ruim van schelpdieren en visschen voorzien. In de nabijheid dier baaien vonden zij plassen zoet water; meer hadden die kustbewoners niet noodig om in hun noodzakelijke behoeften te voorzien. Op die plek in het midden der zee hoopten zij rustig te leven en verschoond te blijven van oorlogzuchtige naburen. Met de vaste kust aan den gezichteinder konden zij steeds hun geboortegrond terugvinden en hun achtergeblevene familiebetrekkingen bezoeken.

Vanwaar de eerste bewoners van Curaçao de namen van Indianen en Caraïben ontleenen, zullen wij nu verder nagaan.

Den naam van Indianen ontvingen zij van de ontdekkers van Amerika; deze toch meenden op de hoogte van Middel-Amerika een westelijke doorvaart te vinden naar Oost-Indië; vandaar dat zij aan de ontdekte eilanden den algemeenen naam van West-Indië en aan de inboorlingen of bewoners dier eilanden den naam van Indianen gaven.

Den naam van Caraïben, die een meer bepaalden Indiaanschen volksstam aanduidt, verdienen zij waarschijnlijk bij gelegenheid van de verovering van de eilanden in de Caraïbische Zee en van een gedeelte van de vaste kust van Zuid-Amerika. Volgens Lafiteau (zie zijn werk over de Zeden en gewoonten der Indianen van Amerika) beteekent de naam Caraïben een oorlogzuchtig volk. Een overlevering, die gedeeltelijk nog bij de Indianen-Caraïben bestaat, wil dat zij van het vasteland van Noord-Amerika en wel van Florida zich op de Groote en Kleine Antillen gevestigd en verder de kusteilanden van Zuid-Amerika

zouden in bezit genomen hebben (Encyclopédie moderne de Léon Rénier, tome 7, p. 556).

Daar de inbezitting van eenige toen reeds bewoonde eilanden niet dan door geweld van wapenen geschieden kon, is het natuurlijk dat men aan die woeste horde, die een ander volk voor zich uitdreef, den naam van Caraïben gegeven, ja dat men zelfs een gedeelte van den Atlantischen Oceaan naar hen genoemd heeft. Deze bij de Caraïben bestaande overlevering heeft de geleerde Alexander von Humboldt bevestigd; hij toch beweert dat de hooge gestalte der Caraïben op een noordsche afkomst wijst. Een ander bewijs voor hun herkomst van Florida levert de heer Leon Vaisse, als hij, sprekende van de taal der Caraïben, zegt dat het voldoende bewezen is dat tusschen de dialecten in Florida en die der Caraïben een groote verwantschap bestaat (Encycl. mod. de Léon Rénier, tom. 7, Langues des Caraïbes).

Na de vestiging der Indianen op Curaçao behandeld te hebben, zal ik meer in bijzonderheden treden omtrent den godsdienst, de zeden en gewoonten van dit volk.

Van den godsdienst der Indianen van Curaçao heb ik weinig kunnen ontdekken; ik veronderstel dat zij aanvankelijk, gelijk de Caraïben der Antillen, in het algemeen een goeden Geest gekend en eenen slecht gevreesd hebben. Van de vereering van den goeden Geest hebben de heidensche Indianen op Curaçao, zoover bekend is, geen spoor gelaten; nog tegenwoordig toonen de heidensche Caraïben, in Suriname b. v., een groote onverschilligheid voor de aanbidding van het Opperwezen, vandaar dat verschillende reizigers de Caraïben hebben afgeschilderd als godsdienstlooze natuurmenschen. Wat men echter bij die stammen meer aantreft is de vrees voor een boozen geest. Overkomt hun b. v. eenig ongeluk, zij schrijven het den boozen geest toe en trachten het door bezweringen van zich af te weren; heerscht een besmettelijke ziekte, zij verlaten hun woonplaats en vestigen zich elders; wordt iemand ziek, men plaatst hem in een daarvoor bestemde hut, en de piai of bezweerder tracht, met een kalebas met steenen gewapend, door allerlei gebaren den boozengeest te verdrijven. Waarschijnlijk bestonden al deze gebruiken bij het voorgeslacht der Caraïben van Curaçao.

Toen Curaçao in 1527 aan Spanje overging, werden de Indianen aldaar waarschijnlijk spoedig met den Katholieken godsdienst bekend gemaakt. Onder den eerste Spaanschen gouverneur, Juan de Ampenz, die zich in 1529 op de Plantage Santa Barbara, toen de hoofdplaats van het eiland, vestigde, kwam ook daar een Spaansch geestelijke. De Indianen, die, volgens de geschiedenis van Curaçao, zeer

bevriend waren met de Spanjaarden, leerden alstoen meer bepaaldelijk den eenigen waren God kennen en aanbidden. Bij de vestiging der Hollanders op Curaçao in 1534 werden de Spanjaarden op hun verzoek met 415 Indianen naar de vaste kust overgebracht. Een twintigtal Indiaansche huisgezinnen, te zamen slechts 75 personen, bleven op de Plantage Ascension achter, onder het bestuur van het Indiaansche opperhoofd Mantera. Dat zelfs onder die achtergeblevenen zich Katholieken bevonden, is zeer waarschijnlijk; de heer L. Namias, de tegenwoordige eigenaar der plantage Ascension, heeft mij verhaald dat voor eenige jaren op gemelde plantage een zeer aardig uit schelp gesneden kruis is gevonden, hetwelk hij vermeent van de Indianen, die daar gewoond hebben, herkomstig te zijn. In de historie der Boekaniers of Vrijbuiters van Amerika (Amsterdam 1700) lees ik anno 1666 aangaande het eiland Curaçao het volgende: „Op dit eiland heeft de West-Indische Compagnie „een klein garnizoen; 't wordt door Indianen bewoond, „die ten aanzien der religie onder de Spanjaarden staan, „die er alle jaren een priester zenden om het sacrament „naar de Roomsche wijze aan haar uit te deelen.” Een bewijs dus dat de Indianen, die op Curaçao waren achtergebleven, den Katholieken godsdienst beleden.

De Indianen van Curaçao woonden, gelijk nog thans de meesten Cariben, die over het vaste land van Amerika verspreid zijn, in kampen. Talrijke sporen van deze woonplaatsen bestaan op het eiland Curaçao. Men vindt ze over het algemeen weinig in het binnenland, maar meer in de nabijheid eener baai en bij verzamelaarsplaatsen van zoet water. Schelpfragmenten over een groote oppervlakte verspreid, duiden doorgaans die Indiaansche kampen aan. In de veronderstelling dat iedere Indiaan in de nabijheid zijner hut die schelpfragmenten heeft weggeworpen en dat de Indianen de beenderen hunner afgestorvenen in hun hutten bewaarden, (waarover later) zoude men mogen aannemen, dat zulk een kampong ordelijk was aangelegd en dat de hutten in lange rijen op een langwerpige vierkant terrein geschaard stonden. De bouworde dier hutten was, naar ik vermoed, dezelfde als die welke de Cariben in Suriname volgen. Vier of zes palen worden rechtstandig in den grond geplaatst en daarop het dak bevestigd. Niet onwaarschijnlijk is het, dat iedere hut aan de oostzijde door een van twijgen gevlochten muur tegen den regen beschut werd. Indien op Curaçao reeds maïs of Spaansche tarwe geplant werd vóór de komst der Europeanen, wat waarschijnlijk is, wijl de maïs volgens Loeillet (Encycl. moderne de Leon Rénier, Tome 20, p. 198) in Zuid-Amerika inheemsch was vóór de ontdekking van dat werelddeel,

dan vervaardigden zonder twijfel de Indianen van Curaçao, gelijk nog tegenwoordig de negerbevolking van dat eiland, de daken hunner hutten van maïsstocken.

Volgens den schrijver van de Historie der Boekaniers, p. 85, anno 1666, handelden de Vrijbuiters met de Indianen van Curaçao en ontvingen zij Spaansche tarwe van hen in ruiling, „die de Indianen op Curaçao zaaiden en waarmede zij zich voedden.” Ook de bladeren van den kokosboom, die toen reeds waarschijnlijk op het eiland gevonden werd, kunnen tot een zelfde doel gediend hebben.

Daar ik meer in de gelegenheid geweest ben om het Oud-Indiaansch kamp, onder Knip gelegen, te bestudeeren, laat ik hier een beschrijving er van volgen.

Dit kamp is gelegen aan het uiterste westelijke gedeelte van Curaçao, bij een kleine landingsplaats tusschen de plantage Knip en de zoogenoemde Westpunt. De landingsplaats bevindt zich tusschen hooge steile rotsen en is tevens een door de natuur gevormd uitwateringskanaal in den regentijd. Van eeuwen her schijnt daar het zoet water, dat van de bergen stroomt, de koraalformatie te hebben tegengegaan, zoodat die inham zeker een tiental meters beneden den rondom beganen rotsgrond en slechts een weinig boven de oppervlakte der zee verheven is. Het Indiaansch kamp bevindt zich ten noorden dier landingsplaats boven op de rotsen. Het strekt zich naar mijn gissing wel twee hectaren in het vierkant uit. De grond is plat en slechts een weinig naar het oosten oplopend, alwaar het begrensd wordt door een paar heuveltjes. De geheele oppervlakte van het kamp is bezaaid met een menigte brokstukken van schelpen, die natuurlijk de aandacht van iederen natuurvorscher tot zich moeten trekken. Toen ik die massa schelpfragmenten zoo ver boven de oppervlakte der zee daar vereenigd zag, stelde ik mij de vraag: hoe komen al die schelpstukken hier? en toen bracht een nader onderzoek mij tot de overtuiging, dat schelpdieren vroeger het hoofdvoedsel moeten geweest zijn van de Indianen, die de zeekusten bewoonden en die op een dor eiland, gelijk Curaçao, noch van de jacht noch van den landbouw konden leven.

Onder die talrijke schelpfragmenten behooren de meeste tot het geslacht Strombus (inlandsche benaming: carcoo). Nog tegenwoordig verstrekt het schelpdier, dat in deze schelp huist, niet zelden tot voedsel aan de visschers van Westpunt. Duikers alleen halen deze schelpdieren uit de diepe zee op. Geen geschikter plaats konden de Indianen tot hun kamp uitkiezen, wijl zij in de onmiddellijke nabijheid der zee waren en tevens overvloedig voorzien werden van zoetwater, dat in den regentijd tot bij de landingsplaats kwam afstroomen

en dat zij in een meer landwaarts ingelegten binnenplas het geheele jaar door konden bewaren.

De hooge ligging van hun kamp gaf hun tevens een ruim uitzicht over de zee en meer oostwaarts konden zij op een paar heuvels een groot gedeelte der landelijke omstreek overzien. De platte grond van het vroegere kamp is thans een met teelaarde, rotssteenen en schelpbrokken bezaaid veld, dat voor jaren tot het planten van maïs is gebruikt geworden; dientengevolge zijn vele vroeger aan de Indianen behoord hebbende voorwerpen beschadigd. Een nauwkeurig onderzoek, in dit Indiaansch kamp ingesteld, geeft mij gelegenheid om hier ter plaatse eenige aantekeningen te maken over de voedingsmiddelen der eerste bewoners van Curaçao.

Zoo als boven gezegd is, hebben de Indianen van Curaçao zich ook op den landbouw toegelegd. Gelijk tegenwoordig de Cariben in Suriname, hadden zij, naar ik gis, in de nabijheid van hun kamp een stuk grond in bebouwing, waarop zij hoofdzakelijk maïs plantten. Dat zij zich echter in ver verwijderde tijden, gelijk nu de negers, vooral met maïs gevoed hebben, meen ik te moeten ontkennen, omdat de Cariben, overal waar zij nog bestaan, weinig genegenheid toonen voor den landbouw. Zegt dus de schrijver van de Historie der Boekaniers, dat de Indianen van Curaçao in het jaar 1666 zelfs maïs van dat eiland uitvoerden, dan geloof ik, dat dit alleen toen ter tijde maar niet in vroegere eeuwen geschied is. Waarschijnlijk is het, dat én de Spanjaarden én de Hollanders hen aangezet hebben om zich meer op den landbouw toe te leggen. Aan zich zelve overgelaten, hebben de Cariben meer genegenheid voor jacht en vischvangst. Daarom zoude men ook de Indiaansche kampen aan zee gelegen, als van ouderen datum kunnen aanzien dan die, welke meer in het binnenland gevonden worden. Op Curaçao kon de jacht den Indiaan weinig opleveren; wild toch was er waarschijnlijk bijna niet in de bosschen te vinden. Beenderen van dieren komen ook in het Indiaansch kamp bij Westpunt niet voor. Hebben dus de Indianen, volgens den schrijver van de Historie der Boekaniers, anno 1666, niet slechts maïs maar ook lammeren en geiten uitgevoerd, dan geschiedde dit, nadat deze dieren door de Spanjaarden op Curaçao waren aangebracht. Vóór de komst der Europeanen op het eiland, waren herten en konijnen de eenige wilde viervoetige dieren. Onder de vogels komen vooral wilde eenden (maar deze slechts in het regen-seizoen) en eenige kleinere soorten, zooals boschduiven, voor, doch deze waren alleen zeker niet toereikend om aan de Indianen een geregeld voedsel te verschaffen. Hun hoofdvoedsel hebben zij dus, toen zij alleen meesters van het eiland waren, vooral in de zee gezocht. Ten bewijze hiervan

dienen de talrijke schelpfragmenten die nu nog, na eeuwen, in hun kampen gevonden worden. Onder de schelpdieren, die aan de Indianen tot voedsel gediend hebben, komen de volgende voor:

1°. de Strombus (inlandsche benaming: Carcoo.) Uit deze schelp vervaardigden zij niet zelden hun messen en sieraden. Van deze heb ik drie soorten aangetroffen.

2°. Een mosselschelp, die sporen draagt van aan zeeplanten te zijn gegroeid; waarschijnlijk behoort deze in de diepte der zee te huis, wijl ik ze nog nooit aan het zeestrand heb aangetroffen.

3°. Een zeeslak, die nog ten noorden van het eiland aan rotsen gevonden wordt en nog heden soms aan de negerbevolking tot voedsel dient.

4°. Een schelp met een dubbele rij punten voorzien, die ook zelden aan het strand, maar meer in kalk en zandsteen als versteening voorkomt.

Voor dat de Indianen deze schelpdieren nuttigden, hebben zij ze zeker gekookt; zij kenden althans het gebruik van vuur, zooals de fragmenten van Indiaansche potten, in het vuur gebakken, bewijzen. Lafiteau (Zeden der wilden van Amerika, 3e Boek, p. 420, Amsterdam 1751) spreekt van een tweevoudige wijze van vuur te maken, bij de Indianen gebruikelijk. Ik zal hier zijn woorden aanhalen:

„De Indianen,” zoo zegt hij, „hebben een zonderlinge wijze van vuur te maken. De Monagneezen en Algonkijnen (wilden van Noord-Amerika) slaan twee steenen uit de mijnen te zamen boven een arendsdij, die met haar veeren gedroogd is, licht vuur vat en in plaats van lont dient. In plaats van zwavelstokken hebben zij een stuk verrot en gansch droog hout, dat zonder ophouden brandt, tot het gansch verteerd is. Zoodra het vuur gevat heeft, steken zij het in cederen schorsen, die tot poeder gemaakt zijn, en blazen er zachtjes in totdat zij in brand zijn. De Huronen, Irokeezen en andere volken van Zuid-Amerika slaan geen vuur uit de steenen, maar wrijven twee stukken hout tegen elkander. Zij nemen twee stukken cederhout, die droog en licht zijn; het een houden zij stijf met de knie vast en in een holligheid, die zij met een bevertand of met de punt van een mes op den kant van een dezer twee houten, dat plat en een weinig breed is, gemaakt hebben, steken zij het ander stuk, dat rond is en spits toeloopt, in en draaien het zoo vaardig en sterk dat de stof van dit hout, met geweld omgedraaid, als een vuurregen door het middel van een klein gootje, dat aan deze holligheid vast is, op zoodanig of diergelijk een lont, als ik beschreven heb, loopt. Dit lont ontvangt de vonken, die er vallen, en bewaart ze lang genoeg om hun tijd te geven

„van een groot vuur te maken, met er andere droge „brandstoffen bij te doen.”

Dewijl stukken vuursteen talrijk in Indiaansche kampen voorkomen, schijnt het mij zeer aannemelijk, dat de Indianen van Curaçao beide wijzen van vuur te maken gekend hebben.

Dat zij zich ook op de vischvangst hebben toegelegd, om in hun behoeften te voorzien, zal wel door niemand, die de levenswijze der Indianen, kustbewoners van Zuid-Amerika, heeft gadeslagen, ontkend worden. Waarschijnlijk brachten de mannen en jongelingen een groot gedeelte van den dag al visschende op zee door.

De schuiten, waarvan zij zich bedienden, waren de nog overal in Zuid-Amerika bij de Indianen gebruikelijke kano's. De schrijver van de reeds vroeger aangehaalde Historie der Boekaniërs zegt (D. I, p. 15) van deze schuiten het volgende: „Deze canoes zijn gelijk kleine roei-„schuitjes en worden uit één boom gehouwen en uitgehold; „zij zijn zoo gezwind dat men ze met recht Neptunus' post-„paarden zou kunnen noemen; de Indianen maken deze „canoes zonder eenig ijzeren werktuig te gebruiken, zij bran-„den de boomen bij den wortel af en dan weten zij het „vuur zoodanig te regeeren, dat het niet anders of verder „komt te branden als zij het hebben willen. Sommige heb-„ben messen van keisteenen gemaakt, waarmede zij af-„schrappen 't geen te ver ingebrand is. Dus weten zij alleen „door 't vuur haar dit maaksel te geven en bekwaam te „maken om er 60 of 80 mijlen zeewaarts in te kunnen „varen zonder eenig gevaar.”

Op mijn reize naar de Indianen-Caraïben in Suriname in het jaar 1870 had ik gelegenheid, bij het oversteken van de rivier Woyambo, in zulk een kano plaats te nemen, maar ik bevond mij gansch niet op mijn gemak in een vaartuig van circa een halven meter breedte, waarin ik, op een hout van een duim dikte gezeten, mij met beide handen aan de wanden moest vasthouden. De geringste zijdelingsche beweging deed de schuit overhellen, zoodat ik mij niet herinner ooit in een grooter gevaar geweest te zijn van een gedwongen rivierbad te nemen. Op diezelfde reis zag ik zulk een kano omtuimelen en de geheele bemanning te water gaan, maar dewijl de Indianen uitmuntende zwemmers zijn, weten zij dadelijk de schuit in orde te brengen en er in te klimmen. Om bij het omkantelen van het vaartuig geen schade te lijden, hebben de Indianen de gewoonte om zinkbare voorwerpen aan de houtjes die voor zitbanken dienen, vast te binden.

Het vischtuig der Indianen-Caraïben van Curaçao zal wel in de eerste eeuwen vooral pijl en boog geweest zijn.

Waarschijnlijk werd dit wapentuig uit taai hout vervaardigd, de pijl in het vuur verhard en aan zijn bovineinde van een dierentand of geslepen steen voorzien. Of zij later uit bombast of vezelen van planten vischlijnen en netten vervaardigd hebben, zal wel onbeslist blijven, maar komt mij niet onwaarschijnlijk voor. Terwijl de mannen zich met vischvangst en somwijlen met de jacht onledig hielden, hadden ook de vrouwen haar bezigheden. Bij de Indianen-Caraïben van Suriname zijn het de vrouwen die den grond beplanten, water halen, voor het huishouden zorgen en potten vervaardigen. Terwijl de man rustig in zijn hangmat ligt, is de vrouw met bezigheden overladen; vandaar dat zij eerder een slavine dan een gezellin van den man is. Door welke teedere banden man en vrouw ook verbonden zijn, is en blijft de Indiaansche vrouw steeds op een grooten afstand van haar man, tot wien ze opziet als tot haar heer en gebieder; het is de vrouw die al het huiselijk werk verricht, alle lasten draagt en nooit aan een gemeenschappelijk maal naast haar echtgenoot mag aanzitten.

Zijn daarom deze vrouwen ongelukkige verstoote wezens? Ik heb zulks nooit opgemerkt; alle vrouwen schenen mij te midden harer werkzaamheden even vergenoegd als de mannen. Blijmoedig onderwerpen zij zich aan de bij haar bestaande gewoonte.

Bij sommige Indianen trof ik in eene en dezelfde hut twee vrouwen aan, die in de beste eensgezindheid met elkander en met den man schenen te leven.

De wijze waarop het huwelijk bij de Indianen-Caraïben wordt aangegaan, is zeer eenvoudig. Nadat de bruid, niet zelden van haar vroegste jeugd, aan dezen of genen jongeling is toegezegd, wordt zij naar de hut van haar bruidegom gebracht en het huwelijkscontract met een feest besloten. Deze samenleving vordert zeer weinige voorbereiding. De hut is spoedig met vereenigde krachten opgetrokken; het huisraad bestaat uit eenig gereedschap om cassave te persen en te roosteren, verder uit een paar schotels, kommetjes en waterkruiken. Het eenig meubelstuk is, behalve de uit touwwerk vervaardigde hangmat, een laag bankje in den vorm van een halve maan uitgehold, om op te zitten. Doorgaans zelfs zitten de Indianen, mannen en vrouwen, neergehurkt met de knien opgetrokken, zoodat het bankje meer voor de ontvangst der gasten dan wel voor huiselijk gebruik bestemd is. Een langwerpige mand, die met een band om het voorhoofd wordt gedragen, dient om vruchten, kinderen en andere lasten te dragen.

De kleeding der Indianen is zoo eenvoudig mogelijk; de mannen dragen een langwerpige stuk doek, hetwelk

tusschen de beenen is doorgehaald en aan een lendengordel van voren en achteren afhangt. In dien gordel steekt op den rug doorgaans een blank mes zonder scheidde. De vrouwen omwinden zich de dijnen en het bovenste deel der beenen met een stuk katoen, gewoonlijk van een blauwe kleur. Verder zijn haar beenen beneden de kniën en boven de enkels met banden en koraalsnoeren omkneld en dragen zij niet zelden sieraden van koralen aan hals en armen. Een groote speld steekt in de benedenlip met de punt naar buiten. Het beschilderen of liever rood en zwart verven van gezicht en lichaam is in Suriname zoowel bij mannen als vrouwen gebruikelijk. Ik heb er gezien, die het bovenste deel van het voorhoofd rood geverfd hadden, zoodat zij bloed schenen te zweeten, en wier gelaat geheel met lijnen en punten van roode en zwarte verf bedekt was. Die versiering kwam mij zoo bespottelijk voor, dat ik ze niet kon aanzien zonder te glimlachen. Dit namen zij mij echter volstrekt niet kwalijk. De Brixia Orellana levert aan de Indianen de roode, en de Genipa Americana de zwarte of blauwe verf. Niet zelden wrijven de Indianen zich het geheele lichaam in met roode verf, naar men zegt, als behoedmiddel tegen het steken der muggen. De vrouwen dragen het haar lang doorgaans achter het hoofd te zamengebonden, de mannen dragen het kort.

Kinderen van beide geslachten gaan ongekleed.

Een gebruik bij de Caraïben van Suriname, waarvan ik ooggetuige geweest ben, is, dat als de vrouw bevallen is zij haar huiselijke bezigheden voortzet en de man gedurende eenige dagen als zeer bedenkelijk ziek in de hangmat blijft liggen. Niet zonder grond beweert de heer M. C. Focke (West-Indië. Bijdragen tot bevordering der kennis der Ned. West-Ind. Koloniën. D. I. p. 48.) in zijn aantekeningen over de Arowakken, dat dit gebruik schijnt ingevoerd te zijn om den man te huis te houden, zoodat hij zijn vrouw hulp kan aanbieden, en tevens om de vrouw minder werk te doen verrichten, nu de man geen visch of wild kan aanbrenghen.

Over de wijze van begraven, bij de Indianen van Curaçao gebruikelijk, kan ik hier mededeelen, hetgeen ik in een Indiaansch kamp op dat eiland ontdekt heb.

Toen ik op zeker dag na een zware regenbui een dier oude woonplaatsen der Indianen bezocht, ontwaarde ik in een ravijn op ruim een halven meter diepte boven den beganen grond een schedel, die er vrij gaaf uitzag. Ik begon aanstonds de aarde in den omtrek te verwijderen. Toen bemerkte ik dat de schedel zichtbaar was geworden door het verbrokken van een schuins geplaatst schotel, waarvan ik nog eenige stukken aan beide zijden terugvond.

Terwijl ik de aarde steeds meer weg nam, kwamen nog fragmenten van twee andere schotels te voorschijn, die met den eersten een dak over den schedel vormden. Ik trachtte zooveel mogelijk die twee schotels te behouden, maar ik bevond ze zoo gebarsten, dat ik slechts een paar stukken van eenigen omvang kon verkrijgen. Het bovenste gedeelte van het door die drie schotels gevormde dak was bijna met den beganen grond gelijk. Na de aarde van boven weggenomen te hebben, bevond ik dat de schedel perpendiculair in de groeve stond, met de hersenpan naar boven. Rondom den schedel (die spoedig geheel in kleine stukjes verviel) ontdekte ik andere beenderen, bijna gansch vergaan; ik herkende slechts een stuk van een opperarmbeen.

Onder den schedel bevond zich in horizontale ligging een vierde schotel, die met zijne breede randen het dak der drie schuins gestelde schotels ondersteunde, waaronder de schedel en de andere beenderen waren geplaatst geweest.

Uit deze ontdekking meen ik het volgende te mogen besluiten:

De vroegere bewoners van Curaçao hebben waarschijnlijk de lijken hunner natuurgenoeten zonder kist ter aarde besteld. Boomen van groote afmeting treft men, wegens de droogte van het klimaat, weinig op het eiland aan; ook bij gebrek aan geschikte werktuigen was het hun zeer moeilijk, dit hout (al was het genoegzaam voorhanden) op een doelmatige wijze te bewerken.

Later, wanneer de zachte deelen verteerd waren, hebben zij de beenderen verzameld (de positie waarin die beenderen geplaatst waren, duidt zulks aan); vervolgens hebben zij een gat gegraven, waarschijnlijk in de hut van den overledene, want werden de beenderen buiten de hut begraven, dan zouden zij ze zeker dieper ter aarde besteld hebben. Uit eerbied plaatsten zij dat stoffelijk overschot op een schotel, en om zijn vermenging met de aarde zooveel mogelijk te voorkomen, werd het met drie andere schotels als met een dak bedekt. Na de fragmenten dier schotels afgewasschen te hebben, zag ik dat ze met zwarte lijnen op den rooden grond waren beschilderd; ik gis dat deze platte schotels van wijd uitloopenden vorm ongeveer 1/2 meter in middellijn kunnen gehad hebben. Deze eerste ontdekking spoorde mij aan om andere plaatsen in dat ravijn te onderzoeken, alwaar ik vroeger fragmenten van schotels had aangetroffen, en overal vond ik tusschen de fragmenten van schotels overblijfselen van beenderen. Op een paar fragmenten zag ik in relief gewerkte grove figuren, bijna allen hadden rechte of driehoekige zwarte lijnen op den rooden grond. Om de broosheid dier schotels en om den vroeger bewerkten en zoo dikwijls door den regen

doortrokken grond, houd ik het voor onwaarschijnlijk dat men er in slagen zal een ongeschonden exemplaar op te delven.

Terwijl de Indianen van Curaçao de beenderen hunner afgestorvenen in schotels begroeven, gebruikten de Indianen op Aruba tot dat einde een grooter vaatwerk, de zoogenaamde djaars of watervaten. Deze potten van groote afmeting zijn in de laatste tijden meermalen op Aruba opgegraven geworden en steeds vond men daarin menschenbeenderen. Over het algemeen zijn ook zij zeer broos, zoodat men er bezwaarlijk één in goeden toestand zal kunnen verkrijgen.

Daar deze watervaten nog al dikwijls een vrij wijde opening hebben, is het mogelijk dat zij zelfs een geheel lijk in zich hebben opgenomen; volgens Labat begroeven de Indianen op Martinique den afgestorvene in zijn hut in een klein vierkant gat, waarin hij neergehurkt werd geplaatst. Of de Indianen van Aruba op gelijke wijze hun dooden in die watervaten gezet hebben, kan alleen door de grootte dier potten worden beslist; tot dus verre heb ik er nog geen exemplaar van kunnen bekomen.

Met boven vermelde wijze van begraven komt eenigszins overeen, hetgeen de schrijver van het werk: „Historie der Boekaniers, Amsterdam 1700,” op bladzijde 136 verhaalt van de Indianen van een eiland bij de kaap Gracias à Dios aan de Noordkust van Zuid-Amerika.

„Wanneer de man sterft,” zoo verhaalt hij, „wordt hij „door zijn vrouw zelve begraven met al zijne Azagayas „(werpspiesen), gordels en oorjuweelen; een geheel jaar lang „komt zij dagelijks aan het graf van haar overledenen „man hem eten en drinken brengende; zij rekenen hun „jaren bij de maan, stellende vijftien maanmaanden voor „een jaar. Sommige schrijvers van de Caraïbische eilan- „den bevestigen dat deze plechtigheid van eten aan de „dooden te brengen algemeen onder hen is, en dat de „duivel aan de graven komt en het eten en drinken weg- „haalt; maar ik weet het tegendeel, nademaal ik zelf me- „nigmaal deze offeranden heb weggehaald en opgegeten, „wetende dat de vruchten bij deze gelegenheid gebruikt, „de allerbeste zijn en de drank mede van de beste soort is. „Als de weduwe dit jaar ten einde gebracht heeft, zoo „opent zij het graf en neemt er al haars mans beenderen „uit. Deze wast zij heel schoon en laat ze in de zon „droogen, waarna zij die bij elkander bindt, in een Ca- „laba of zakje doet, moetende ze dan nog een jaar lang „op haar rug dragen bij dag, en des nachts daarop slapen. „Als die tijd om is, hangt zij ze aan den post van haar „eigen deur, indien zij een huis heeft en indien niet, zoo

„hangt zij die aan de deur van haar naasten buur of „vriend. De weduwen mogen volgens haar gebruik voor „de tweede maal niet trouwen, eer deze twee voorzeide „jaren verlopen zijn. De mannen zijn niet verplicht „omtrent hun vrouwen dergelijke ceremoniën waar te „nemen.”

De in de Oud-Indiaansche kampen op Curaçao voorkomende voorwerpen leveren het bewijs, dat de Indianen vóór de komst der Europeanen op dat eiland geen metaal gekend, maar zich slechts van messen en werktuigen, uit steen en schelp vervaardigd, bediend hebben. Terwijl ik de uitvoerige beschrijving dier voorwerpen aan deskundigen overlaat, zal ik hier vermelden wat eenige schrijvers over de wapenen en gereedschappen der Indianen hebben aange- teekend.

Lafiteau zegt in zijn werk over de zeden der Wilden van Amerika het volgende:

„De Indianen hadden oudtijds niet als steenen bijlen, „welke niet in staat waren om boomen van eene zekere „dikte om te hakken, of die het niet als met veel moeite „konden ten einde brengen. De Europeërs hebben er hun „ijzeren gebracht, daar veel staal in is, en hebben hun ge- „leerd de boomen om te hakken, te kloven en te zagen. „Evenwel hebben zij er nog niet veel van geleerd en hou- „den zij zich bij hun oude wijze, dewelke hierin bestaat, „dat zij een ronden kring om de boomen snijden, dewelke „om ze te doen sterven ze van hun schors berooven en „dus staande voets laten verdorren. Wanneer zij dor zijn, „werpen zij ze omver, leggen vuur onder aan den stam en „ze met kleine brandende houtjes, die ze daar gedurig tegen „aanhouden, allengsjes ondermijnende. Op dezelfde wijze „hakken zij ze, wanneer zij omliggen, tot blokken, leggende „hier en daar aan den stam van den boom dergelijke „brandhouten. Deze steenen bijlen, waarvan ik spreek, zijn „van onheugelijke tijden af door gansch Amerika in ge- „bruik. Zij worden van een zekere zeer harde kei gemaakt „en vereischen veel toebereiding eer ze dienen kunnen. De „wijze van ze te bereiden is dat men ze scherp maakt met „ze op een anderen kei te slijpen en ze omtrent de gedaante „van onze bijlen of bijtels te geven.

„Het leven van een Wildeman is daar somtijds niet ge- „noeg toe, zoodat een diergelyk huisraad, al was het nog „lomp en onvoltooid, een kostelijke erfenis voor de kin- „deren is. De steen geslepen zijnde, steekt er nog eene „andere zwarigheid in om er een handvat aan te maken; „met moet een jongen boom verkiezen en daar een steel „van maken zonder hem af te hakken; men splijt hem „aan het eene eind op, steekt er den steen in; de boom

„groeit, beknelt den steen en lijft hem zoodanig in zijnen „stam in, dat men hem moeielijk en zelden daar weer uit „kan krijgen.

„In Frankrijk worden er nog, in de kabinetten van lief- „hebbers, dergelijke steenen gezien, die men Keraunia „of donderkeilen noemt, die in het rijk op plaatsen gevon- „den zijn, alwaar de natuurlijke steenen van een gansch „anderen aard zijn. Deze steenen zijn ook een bewijs dat „de eerste inwoners der Gaulen daar een zelfde gebruik „van maakten als de hedendaagsche Amerikanen, die, geen „of weinig omgang met de Europeanen hebbende, genood- „zaakt zijn zich bij hun oude gewoonten te houden. De „wilden hebben ook een soort van messen van dezelfde „stof als hun bijlen, die niet veel moeten verschillen van „diegenen, waarvan zich de Joden in hun besnijdenis „bedienden en van diegenen, die bij de Heidenen voor de „priesters van Cybele in gebruik waren.” (Lafiteau zeden der Wilden van Amerika, 2de Boek, pag. 353—354. Amsterdam 1751).

Goguet drukt zich over hetzelfde onderwerp op gelijke wijze uit:

„Tous les peuples”, zoo zegt hij, „ont été originairement „dans la même ignorance (de n'avoir aucune notion du „fer); nous en avons des preuves incontestables, indépen- „damment du témoignage des historiens. On conserve dans „plusieurs cabinets de ces espèces de pierres vulgairement „appelées Pierres de foudre (en latin: Ceraunia). Elles ont „la forme de hâches, de socs de charrue, de marteaux, de „maillets ou de coins. La plupart sont d'une substance „pareille à celle de nos pierres de fusil et d'une si grande „dureté que la lime n'y saurait mordre. Ce qu'il faut par- „ticulièrement remarquer c'est qu'elles sont presque toutes „percées d'un trou rond, place à l'endroit le plus conve- „nable pour recevoir un manche, et cette ouverture est „disposée de manière que le manche y étant entré de force „il ne puisse en sortir que difficilement. Il est donc clair „par la seule inspection, que ces pierres ont été travaillées „de main d'homme. Les trous percés aux endroits où elles „doivent être emmanchées prouvent et leur destination et „l'emploi qu'on en a fait pour differents usages. Ce n'est „point même ici une simple conjecture. On sait que de „temps immémorial les outils de pierres étaient en usage „dans l'Amérique. On en a trouvé dans les tombeaux des „anciens habitants de Pérou et plusieurs peuples s'en ser- „vent encore a présent. Ils préparent ces pierres et les „aiguisent en les frottant sur un grais; à force de temps, „de travail et de patience ils parviennent à leur donner „la figure qui convient. Ils les ajustent ensuite très artiste-

„ment à un manche et s'en servent de la même façon à „peu près que nous nous servons de nos instruments de fer. „L'Asie et l'Europe sont parsemées de ces sortes de pierres. „On en découvre très souvent. Il a donc été un temps où „les peuples de ces régions ont ignoré l'usage du fer, comme „les Américains l'ignoraient avant l'arrivée des Européens.” (Goguet, de l'origine des lois, tome 1, p. 148. Paris 1758).

Behalve geslepen steenen, die tot messen en bijlen ge- „diend hebben, en andere meer ruw bewerkte, die tot hamers „schijnen te zijn gebruikt, komen niet zelden in de Indiaan- „sche kampen op Curaçao ronde schijven voor van $\frac{1}{2}$ duim in „diameter, uit schelp vervaardigd; eenige dezer schijven zijn „in het midden doorboord, zoodat men ze waarschijnlijk „tot snoeren heeft geregen. Waartoe hebben deze schijven „gediend? Was het een Indiaansche munt of werden ze in „een of ander spel gebezigd? De op het eiland bestaande „overlevering laat alles in het duister. Ziehier wat ik bij ge- „loofwaardige schrijvers daaromtrent heb vermeld gevonden.

„Les Caraïbes, (zoo lees ik in de Encyclopédie moderne „de Louis Rénier), avant l'arrivée des Européens, ne con- „naissaient pas l'usage de l'écriture, mais comme les Péru- „viens et quelques autres nations américaines, ils se ser- „vaient pour tenir leurs comptes et une sorte de correspon- „dances d'ailleurs assez bornée de quipos ou cordelettes „nouées.” (Encycl. mod., tome 7, p. 559.)

Lafiteau geeft in zijn meermalen aangehaald werk over „de Zeden der Wilden van Amerika een vrij breedvoerige „uitlegging van deze schijfjes, welke ik hier laat volgen:

„Alle zaken,” zoo schrijft hij, „worden bij de Indianen „door takken en snoeren porcelein verhandeld, die hun in „plaats van woorden, schriftuur en verbintenissen ver- „strekken.”

Nadat de schrijver vervolgens het verschil heeft aange- „stipt tusschen het Chineesch en Fransch porcelein en dat „hetwelk de Indianen uit zeehorentjes vervaardigen, gaat „hij voort en zegt dat de Indianen op verschillende plaatsen „in Amerika zich bedienen van zeeschelpen en om hun „naaktheid te bedekken en om hun lichaam te versieren. „Verder haalt hij Léry aan (Hist. du Brésil, Ch. 8, p. 106), „die verhaalt, dat de Indianen uit Brazilië uit een grooten „hoorn vignot of zeelaksieraden vervaardigen, die porce- „lein genoemd worden en waarmede de vrouwen haar gor- „dels versierden. Dat porcelein kan eindelijk volgens Lafiteau „als munt in den koophandel worden aangezien. Ten laat- „ste komt hij meer bepaald op ons onderwerp neer en zegt: „Daar is tweërlei porcelein; het eene is wit en het ge- „meenste. Men bedient zich van dit het meeste om ver- „scheidene sieraden te maken, daar de mannen en vrouwen

„zich mede opschikken. 't Andere is donker-violet en wordt „veel meer gezocht dan het eerste; hoe meer het naar zwart „trekt, hoe meer het gezocht is.

„Het porcelein, dat tot de staatsverhandelingen dient, is „als tot kleine cylinders van de lengte van een vierde deel „van een duim bewerkt en dik naar proportie. Men deelt ze „op tweërlei wijze uit: in takken en aan snoeren. De tak- „ken bestaan uit cylinders, zonder eenige orde aan elkander „gesnoerd, gelijk de koralen van een rozenkrans; zijn „porcelein is gemeenlijk gansch wit en men bedient er zich „niet van dan in zaken van een gering gewicht of van eene „voorbereiding tot andere aanzienlijke geschenken. De snoe- „ren zijn breede gordels, alwaar de kleine witte en purpe- „ren cylinders op rij geschikt zijn en op kleine leeren riempjes „gelegd, die men fraai dooreenschakeert. Hun lengte, „breedte en verven zijn naar het gewicht der zaken ge- „schikt. De gemeene snoeren zijn van elf rijen, ieder van „honderd en tachtig greintjes.

„De gemeene schatkist bestaat vooral uit dit slag van „snoeren, die hun, gelijk ik reeds gezegd heb, voor ver- „bindtenissen, openbare handelingen en eenigermate voor „jaarboeken of registers verstrekken. Want de wilden, geen „schrift of letters hebbende, en zich hierdoor blootgesteld „vindende om haast de zaken, die onder hen van 't eene „oogenblik tot het andere voorvallen, te vergeten, vervullen „zij dit gebrek met zich een hulpmiddel voor het geheugen „te maken door woorden, die zij aan deze snoeren hechten, „waarvan ieder eene bijzondere zaak beteekent, die hij ver- „beeldt zoolang hij in wezen is. Zij zijn zoodanig aan dit „gebruik toegewijd dat behalve den naam van Gattoni, die „dit slag van snoeren beteekent en die het meest in gebruik „is, zij daar ook dien van Garihona, dat een handeling „beteekent, dien van Gaouindastem of woord en dien van „Gaianderensa, dat zooveel als grootheid of adel is, aan „geven, omdat alle zaken, die door deze snoeren beteekend „worden, aan de agoianders of edellieden toebehooren, om- „dat zij het zijn, die ze verschaffen en dat men ze onder „hen weer verdeelt, wanneer men geschenken aan het dorp „doet en dat men de snoeren van hun afgezanten beant- „woordt. Om de verwarring te vermijden, die er onfeil- „baar uit deze menigte van zaken zou ontstaan, zijn deze „snoeren op verschillende wijze gemaakt en deze witte „en purperen cylinders zijn zoodanig geschikt en door „elkander geschakeerd, dat zij allen een andere gedaante „hebben.

„De Agoianders en de grijsaards hebben behalve dat „voor een gewoonte van ze dikwijls te zamen na te zien „en onder hen de zorg te verdeelen en sommigen in op-

„merking te nemen, die men hun in 't bijzonder toewijst, „zoodat zij op deze wijze niets vergeten.

„Hun porcelein zou haast uitgeput zijn, zoo het niet om- „gezet werd en onliep, maar in bijna alle de handelingen, „'t zij binnen, 't zij buitenslands willen de wetten, dat men „woord voor woord antwoordde, dat is te zeggen, dat men „voor een snoer een ander in de plaats geve, dat bijna „van dezelfde waarde is, nemende evenwel eenig onder- „scheid van een grooter of kleiner getal greintjes in acht, „'t geen naar den rang der personen of der natiën, met „welke men handelt, moet geschikt worden.

„Zij gelooven niet dat er eenige zaak zonder deze soor- „ten van snoeren kan afgehandeld worden. Wat voorstel „men hun mondeling doe of wat antwoord men hun geve, „vervalt de zaak en zij laten ze inderdaad vervallen, alsof „ze nooit op het tapijt geweest was. De Europeanen wei- „nig van hun gewoonten onderricht, of zich daar niet „veel om bekreunende, hebben hen een weinig daaromtrent „verlegen gemaakt, houdende hun snoeren, zonder die „met anderen te beantwoorden. Om de ongemakken, die „daaruit voortkomen te vermijden, geven zij er nu maar „zeer weinig in getal, zich verontschuldigende dat hun por- „celein uitgeput is, en het overige vervullen zij met eenige „pakjes met herten- en bokkenvellen, die men met snuiste- „rijen van weinig waarde beantwoordt, zoodat de handel „tusschen de Europeanen en hen een koophandel gewor- „den is.

„Schoon al de wilde natiën van Amerika verscheidene „soorten van sieraden van porcelein maken, geloof ik dat „er geen als die van Noord-Amerika zijn, die er zich in „het verhandelen van zaken van bedienen; zelfs kan ik het „van alle deze niet verzekeren”

(N.B. Hierin zou een nieuw bewijs kunnen gezocht worden voor de herkomst der Caraïben van Curaçao van Noord-Amerika).

„De gemeene schat wordt in de hut der hoofden be- „waard en gaat bij beurten van den een tot den ander. „Daar staat geen tijd toe bepaald en hij blijft zoolang op „een plaats als de afgunst hem daar lijden kan. Men telt „de jaren bij nachten voor den schat alleen, zoodat men „zegt, dat hij twee of drie nachten in zoo een hut bewaard „gebleven is, om te zeggen, dat hij er twee of drie jaren „gebleven is.”

(Lafiteau, Zeden der Wilden van Amerika, 3de Boek, 11de en 12de Hoofdstuk, pag. 246 et seq.)

Alvorens deze verhandeling te eindigen moet ik nog in korte woorden het karakter der Indianen-Caraïben be- „schrijven, zooals ik het op mijn reis in het jaar 1870 heb

leeren kennen. Openhartig moet ik verklaren dat die kleine volksstam, die ver van alle beschaving in de bosschen leeft, een zeer goeden indruk op mij gemaakt heeft. Het karakter van den vrijen Indiaan heeft niets van het lage en huichelachtige, dat een slavenvolk kenmerkt. Met waardigheid komt de sterk gespierde Indiaan u te gemoet, ontvangt u in zijn hut, geeft u de eereplaats en deelt met u zijn kleinen voorraad. Ofschoon hij niets in de wereld bezit, verloochent hij daarom zijn edel karakter niet, en nog tegenwoordig, nadat de Europeanen sedert eeuwen Guiana in hun bezit hebben, zeggen de Indianen-Caraïben van Suriname aan de Hollanders „het land van Suriname hoort ons; maar wij willen met u niet in geschil treden, wij verlangen met u in vrede te leven.” Men zegt dat de Indiaan lui is, maar welke gelegenheid heeft hij in de bosschen om te werken? Dat hij echter daarom niet lui is, bewijzen de kunstig gevlochten daken der hutten, het fijne mandwerk, de sterke en schoone hangmatten, welke dat volk vervaardigt. Voeg daarbij de lange reis, die zij soms in de bosschen afleggen. Neen, de Indiaan is niet zoo lui als men hem heeft afgeschilderd, hij wil werken, maar niet als slaaf; hij wil vrij zijn en als een vrije behandeld worden. De Engelschen hebben zulks begrepen en daarom ziet men in Demerary een menigte Indianen-Caraïben den ganschen dag het zwaarste handwerk verrichten. Ik zag ze aldaar met het in- en uitladen der schepen bezig, maar zonder dwang, uit vrije verkiezing. Een andere edele karaktertrek van den Indiaan is zijn waarheidsliefde; zijn woord is: ja en neen; heeft hij eenmaal neen gezegd, dan zal hij zijn woord slechts intrekken op het gezag van den hoofdman. De Indiaan is ook geen dief. Vele voorwerpen van beschaafde volken wekken zijn nieuwsgierigheid en hebzucht op en nauwlijks heeft hij iets curieus gezien of aanstonds verzoekt hij u om het te mogen hebben; maar weigert gij het om een gepaste reden dan is het ook goed; tegen uw wil zal hij het niet nemen. Wederkeerig stelt de Indiaan vertrouwen in u; hij laat u zijn hut op uw gemak doorsnuffelen; gaan eenige Indianen op reis, dan laten zij al wat zij bezitten op den vloer liggen, alsof zij het achterlaten voor die het nemen wil. Het gemis van beschaving maakt den Indiaan hoogst eenvoudig, zoodat ik hem niet beter weet te vergelijken, dan bij een groot, deftig, zeer bedaard kind. In het openhartig eenvoudig karakter van den Indiaan is iets zeer aantrekkelijks.

Om een woord te spreken van zijn ondeugden meen ik te moeten beweren, dat juist de omgang met blanken den Indiaan in dit opzicht noodlottig geweest is. Het zijn

vooral de Europeanen, die aan de Indianen den sterken drank hebben doen kennen, die zijn driften zoozeer opwekt. Ik zal hier verhalen, wat ik op mijn reis bij de Indianen-Caraïben heb ondervonden.

In een der Indiaansche kampen, naar ik meen aan de rivier de Woyambo, troffen wij een zeer opgewonden bevolking aan. Daags voor onze aankomst was een Engelschman van Nickeri met een schuit met dram (slechter rum) beladen, het kamp komen bezoeken. De dramvaten waren aan land gebracht, en nu kon een ieder, man, vrouw, kind en grijsaard, kosteloos {drinken, zooveel hij verkooos. Later zou dezelfde Engelschman met zijn schuit terugkomen om eenige Indianen af te halen om hem behulpzaam te zijn in het houtvellen, dat zij dan ook insgelijks kosteloos zouden moeten verrichten. Op weg naar die schandplaats, waar de Engelschman in een Indiaansche hangmat rustig bij zijn dramvaten zat te rooken, vonden wij een oude vrouw zoo smoordronken langs den weg liggen, dat ik meende dat zij den geest gegeven had; mijn reisgezel, die ze beter kende, stelde mij gerust en zeide mij dat zij niet dood, maar dronken was. Bij dezelfde gelegenheid waren ook eenige dronken Indianen met elkander handgemeen geweest en was er één zeer zwaar met een mes aan het been gewond geworden. Dergelijke schandelijke tooneelen hebben doorgaans bij zulke gelegenheden plaats; ik zag mannen en vrouwen met litteekenen van wonden overdekt, die hun in dronkenschap waren toegebracht. Die aanvoer van sterken drank, door een lagen speculatiegeest uitgevonden, is dus een ware onzedelijkheid, die wel van gouvernementswege krachtig behoorde belet te worden.

Ter aanvulling van deze aantekening laat ik hier volgen wat Lafiteau, die vijf jaren onder de Indianen van Canada gewoond en een bijzondere studie van de oorspronkelijke Volken van N. en Z. Amerika gemaakt heeft, van het karakter van den Indiaan vermeldt.

„De Indianen”, zoo zegt hij, „hebben een goed verstand, een levendige verbeeldingskracht, een gemakkelijke bevating en een wonderlijk geheugen. Allen hebben zij ten minste eenige overblijfselen van een ouden overgeërfden „godsdiens- en regeeringsvorm; zij beseffen hun zaken „wel en beter als het gemeene volk bij ons; zij bereiken „hun oogmerk langs zekere wegen; zij gaan met koelen „bloede te werk en met een bedaardheid van zinnen, die „ons geduld zou tergen. „Uit een punt van eer en groot- „moedigheid vertoornen zij zich nooit en zijn hun driften „altijd meester. Zij zijn hoogmoedig en trotsch, van een „beproofden moed, onversaagde dapperheid en een held- „haftige standvastigheid in 't midden der pijnen, en bezitten

„een gemoedsgesteltenis, die de rampen noch tegenspoeden „niet machtig zijn te verwrikken. Zij hebben onder zich een „soort van wellevendheid op hun manier, waarvan zij „alle de welvoegelijkheden in acht nemen; eerbied voor „mensen, die ouder zijn dan zij, een achting voor huns „gelijken, daar men zich over verwonderen zou en die men „moeite heeft om met deze onafhankelijkheid en vrijheid „overeen te brengen, daar zij in den uitersten graad voor „ijveren; zij liefkozen weinig en laten zich niet veel in „dienstbetuigingen uit, maar desniettegenstaande oefenen zij „omtrent vreemdelingen en ongelukkigen een liefdadige „herbergzaamheid uit, die alle natiën van Europa zou ver- „stommen.

„Deze goede hoedanigheden zijn zonder twijfel met eenige „gebreken vermengd, want zij zijn licht en wispelturig, on- „bedenklijk lui, in den uitersten graad ondankbaar, vol „argwaan, verraderlijk, wraakzuchtig en zooveel te gevaar- „lijker omdat zij hun wraakzuchtige gevoelens beter we- „ten te bedekken en langer verbergen; zij zijn wreed jegens „hun vijanden, beestachtig in hun vermakelijkheden, on- „deugend door botheid en arglistigheid, maar hun bot- „heid in het ontberen van bijna alle zaken geeft hun bo- „ven ons dit voordeel, dat zij niets weten van al die fijn- „heid der ondeugd, die pracht en overvloed ingevoerd „hebben.

„'t Is waar dat het ons vreemd moet voorkomen, dat zij „verstand, beleid en behendigheit hebbende om vele kleine „werktuigen te maken, die hun eigen zijn, zoovele eeuwen „doorgebracht hebben zonder eenige van deze kunsten uit „te vinden, die andere volken tot zoo groote volmaaktheid „gebracht hebben. Maar ver van hun dat tot een misdad „te rekenen, zou men misschien zich over deze gematigd- „heid moeten verwonderen, die zich met weinig heeft weten „te vergenoegen, en die hen nog tegenwoordig om de „Europeanen doet lachen, die huizen bouwen, werken on- „dernemen, die eeuwen lang dienen moeten, hebbende zelf „zoo weinig tijds te leven, dat zij niet verzekerd zijn hun „werk ten einde te brengen.

„Wij zouden zonder twijfel gelukkiger zijn, zoo wij „gelijk zij, deze onverschilligheid hadden, die hen vele zaken „doet verachten en onkundig in zijn, die wij niet zouden kun- „nen missen; misschien ook dat hun gebrek de uitwerking van „deze ingeborene luiheid is, die hen zoo vadsig maakt, dat zij

„liever dezelfde voordeelen, die zij ons benijden, willen ont- „beren, dan zich de noodige moeite geven om ze zich te „verschaffen. Wat hiervan zij, sedert zij met de Europeanen „handelen, heeft het voordeel dat zij daarvan hebben kun- „nen halen, hun hun luiheid nog niet doen uitschudden; „zij hebben liever hun oude manieren willen blijven aan- „klevan, en zij hebben zooveel niet gewonnen met de kun- „sten ter hand te nemen, die hun een gemakkelijk leven „konden doen leiden, als zij verloren hebben met onze „ondeugden na te volgen. Dit is in het algemeen het ken- „merk van al deze woeste natiën van Amerika, die ons „het meeste bekend zijn, uitgenomen die van Peru en „Mexico, die in tegenstelling van de anderen voor welge- „manierd kunnen doorgaan. Deze algemeene overeenkomst, „die zij te zamen hebben, belet niet dat ieder niet iets bij- „zonders heeft 't zij in het kenteeken, 't zij in eenige wet- „ten en zekere bijzondere gebruiken, die ze van anderen „onderscheiden.”

(Lafiteau, Zeden der Wilden van Amerika, 2de Boek, p. 54—55. Amsterdam 1751.)

Met deze schets van het karakter van den Indiaan meen ik deze aantekeningen te mogen eindigen. Misschien zullen verdere onderzoekingen mij in staat stellen iets meer bepaalds van de oorspronkelijke bewoners van Curaçao te doen weten. Met ijver zal ik intusschen voortgaan nasporingen te doen opdat de Indianen-Caraïben van Curaçao zooveel mogelijk gekend en aan de vergetelheid ontruikt worden. Mijn grootste genoegen zal wezen de oud-Indiaansche kampen te bezoeken, die over den bodem van Curaçao verspreid zijn, — die plaatsen waar in vorige eeuwen een vrij talrijke bevolking zich bewoog en die thans verlaten en in woestenijen herschapen zijn. Geen spoor zelfs is op Curaçao onder de bevolking van de vorige bewoners achtergebleven. Te vergeefs heb ik er naar de Indiaansche type gezocht, die nog zoo goed op Bonaire is te herkennen. Op Curaçao is de Indiaan verdwenen om voor andere rassen plaats te maken.

Zoo gaat het op de wereld en zoo verdwijnt soms een geslacht van de plaats waar het oorspronkelijk Heer en Meester was.

Curaçao, Westpunt.

15 April 1880.

Figuren, behoorende bij het artikel over de INDIANEN. CARAÏBEN.

